Η ΑΛΗΘΗΣ ΠΑΤΡΙΣ

ΤΟΥ **ΑΝΔΡΕΟΥ ΜΙΑΟΥΛΗ**

Η φωτογραφία από το βιβλίο του Α. Σαχίνη «Σύντομος βιογραφία του Ναυάρχου Ανδρέα. Δ. Μιαούλη»1882

Έρευνα για την καταγωγή του Ναύαρχου Ανδρέα Μιαούλη από τον τότε δάσκαλο της Χαλκίδας Μιχάλη Ξυδιά, που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα της Χαλκίδας Εύριπος σε εννιά διαφορετικές ημερομηνίες , από τις 23 Απριλίου του 1894 μέχρι τις 4 Ιουνίου του ιδίου έτους. Όλες αυτές οι δημοσιεύσεις βρίσκονται συγκεντρωμένες εδώ, έχουν μεταγλωττιστεί από την καθαρεύουσα στην καθομιλουμένη Ελληνική και έχουν εμπλουτιστεί με φωτογραφίες και επεξηγήσεις για σημαντικά πρόσωπα και γεγονότα της Χαλκίδας που για πρώτη φορά βλέπουν το φώς της δημοσιότητας.

Ευχαριστώ

Vkuzunis

Χαλκίδα 1894.

Εκείνη την εποχή στην Ελλάδα οι δάσκαλοι, οι καθηγητές και γενικά οι δημόσιοι υπάλληλοι ήταν έρμαια των αποτελεσμάτων της κάθε εθνικής ή ακόμα και δημοτικής εκλογικής αναμέτρησης. Κάτι που σημαίνει ότι παρά τους πενιχρούς μισθούς τους αντιμετώπιζαν και αυτή την κατάρα των μεταθέσεων σχεδόν σε κάθε εκλογική αναμέτρηση. Λίγοι ήταν αυτοί που κατάφερναν να παραμείνουν στον ίδιο τόπο και δεν είναι δύσκολο να συμπεράνουμε ότι ο πολιτικός της αρεσκείας τους ή της κατ ανάγκην αρεσκείας τους βρισκόταν πάντα στο προσκήνιο.

Πέρα από αυτή τη δυσάρεστη κατάσταση όμως, η Χαλκίδα είχε την τύχη λόγω αυτών των μεταθέσεων να γνωρίσει σπουδαίους λειτουργούς της εκπαίδευσης που όχι μόνο δεν αρκέστηκαν στο να κάνουν σωστά την δουλειά τους αλλά αφιέρωσαν τον εαυτό τους στο λειτούργημα τους. Δημοσίευαν άρθρα τους ιστορικού και όχι μόνο περιεχομένου στις τοπικές εφημερίδες, δίδασκαν δωρεάν σε σχολεία απόρων παίδων και συμμετείχαν σε πολλές διαλέξεις συλλόγων ή φορέων πολιτιστικού ενδιαφέροντος.

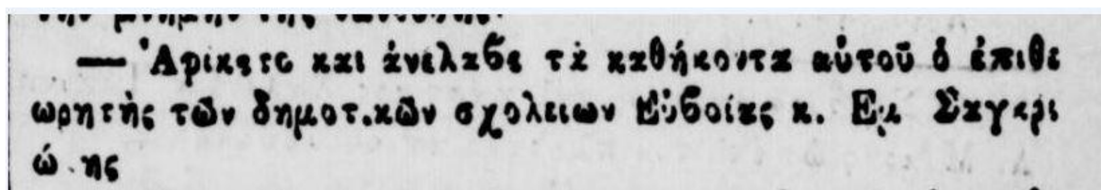
Οι μνήμες της περιόδου του αγώνα για την απελευθέρωση του Έθνους ήταν ακόμα νωπές και η Χαλκίδα είχε την τιμή να εκπροσωπεί σαν γεννήτορα πόλη ή σαν πρωτεύουσα της Εύβοιας, πολλούς και σπουδαίους ήρωες της επανάστασης εναντίον των Τούρκων. Αγγελής και Αναγνώστης Γοβιός από την Λίμνη, Κώτσος από το Βαθύ Αυλίδας, ο Νεοφώτιστος Καρύστου από τα Φύλλα, ο Νικόλαος Κριεζώτης από τα Βίρα της Καρύστου και ο Ανδρέας Βώκος κατά κόσμον, Ναύαρχος Ανδρέας Μιαούλης με άθλους ανάλογους των ηρώων της μυθολογίας μας. Γι αυτόν τον τελευταίο όμως Ανδρέα Μιαούλη, ενώ υπάρχουν εκατοντάδες διατριβές στην Ελληνική και Ευρωπαϊκή βιβλιογραφία για τους άθλους του και την συμβολή του στον αγώνα της απελευθέρωσης, ένα άγνωστο στοιχείο του βιογραφικού του αποτελεί μήλο της έριδος για την Ύδρα και την Χαλκίδα. Η καταγωγή του.

Το 1909 από το τυπογραφείο του Αντώνιου Μάτσα[1], ιδιοκτήτη της εφημερίδας της Χαλκίδας ΕΥΡΙΠΟΣ, εκδόθηκε ένα βιβλίο με τίτλο

[1] Αντώνιος Μάτσας (1831-1912) Ήρθε εδώ από την Σάμο το 1836 με την μεγάλη μαζική φυγή των Σαμιωτών. Του έφερε ο πατέρας του Ιωάννης Μάτσας που ήταν ιερέας στον άγιο Νικόλαο της

ΕΥΒΟΪΚΑ[2] που είχε γράψει ο επιθεωρητής των δημοτικών σχολείων της Εύβοιας, Εμμανουήλ Δ. Σαγκριώτης και σε αυτό με μάλλον αδιαμφισβήτητα στοιχεία αποδεικνύει ότι η πατρίδα του Μιαούλη είναι τα Φύλλα, ένα μικρό χωριό ανατολικά της Χαλκίδας. Ο Εμμανουήλ Σαγκριώτης ανήκει σε αυτή την κατηγορία των Λειτουργών της εκπαίδευσης που αναφέρθηκα πιο πάνω. Αν και δεν είναι αυτός ο συγγραφέας της μελέτης μου που θα δούμε πιο κάτω, αξίζει να γράψω δυο λόγια γι αυτόν τον άνθρωπο που χωρίς να γνωρίζω τίποτα για το έργο του, αποθήκευα κάθε δημοσίευση που έβρισκα γι αυτόν στην Εφημερίδα Εύριπος αφού ήταν ολοφάνερο ότι δεν ήταν τυχαίος. Ήταν δάσκαλος με καταγωγή από την Πάρο, με δράση αξιοζήλευτη στον τόπο του που μνημονεύεται μέχρι σήμερα. Η έρευνά μου όμως αφορά τα της Χαλκίδας και σε ότι σχετικό με αυτήν θα σταθώ. Πρωτοδιορίστηκε σαν επιθεωρητής των δημοτικών σχολείων της Εύβοιας τον Ιανουάριο του 1896 και αμέσως έγινε ιδιαίτερα αγαπητός και σεβαστός από την κοινωνία της πόλης αφού δεν άργησε να δείξει τον ζήλο του και την αυταπάρνηση του στο έργο του.

Εφημερίδα Εύριπος 13/1/1896

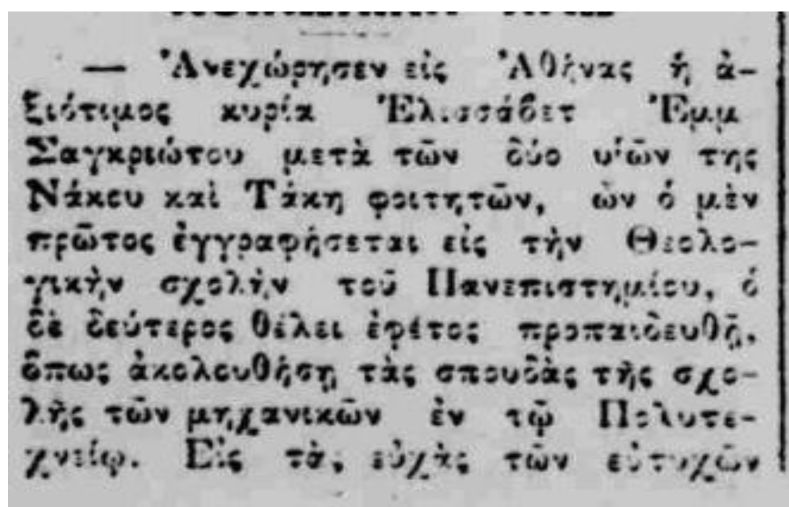
— Ἀφίκετο καὶ ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα αὐτοῦ ὁ ἐπιθε-
ωρητὴς τῶν δημοτικῶν σχολείων Εὐβοίας κ. Ἐμ. Σαγκρι-
ώτης

Ήταν παντρεμένος με την Ελισσάβετ και μαζί της απέκτησε τρεις γιούς. Τον Φίλιππο, που σε πολύ μικρή ηλικία πέθανε στις 12/10/1896, τον Νάκο και τον Τάκη, που σε δημοσίευμα του 1904 (2 Οκτωβρίου) βρήκα τον πρώτο να φοιτά για πρώτη χρονιά στην Θεολογική σχολή του πανεπιστημίου Αθηνών και τον δεύτερο να προετοιμάζεται για την εισαγωγή του στο Πολυτεχνείο σαν μηχανικός. Ας δούμε και το σχετικό

Χαλκίδας. Ήταν νομικός και ιδρυτής της εφημερίδας Εύριπος. Προσωπικά τον θεωρώ σαν μια από τις μεγαλύτερες προσωπικότητες του τόπου με τεράστια προσφορά στην εξέλιξη της Χαλκίδας. (προσωπική έρευνα που μπορείτε να δείτε περισσότερα εδώ https://www.academia.edu/39994234/%CE%97_%CE%A7%CE%B1%CE%BB%CE%BA%CE%AF%CE%B4%CE%B1_%CF%84%CE%BF%CF%85_1877_%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%82_Times_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%9B%CE%BF%CE%BD%CE%B4%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%85).

[2] Το βιβλίο ΕΥΒΟΪΚΑ του Ε. Σαγκριώτη μπορείτε να το διαβάσετε εδώ: http://invenio.lib.auth.gr/record/115895/?ln=fr

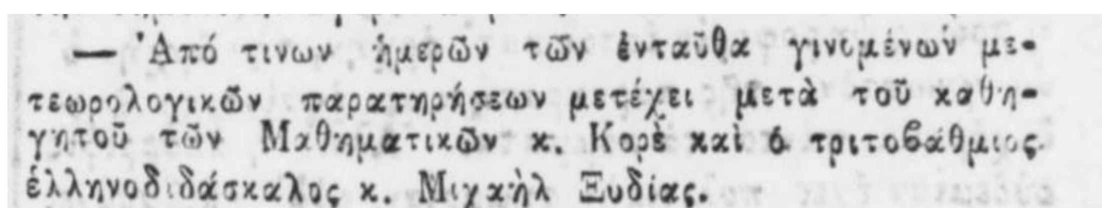
δημοσίευμα της εφημερίδας εκείνη την ημέρα και ελπίζω όλα τα παραπάνω για αυτόν τον λειτουργό της παιδείας να φανούν χρήσιμα για κάποιον απόγονο του ή ιστορικό ερευνητή.

— Ἀνεχώρησεν εἰς Ἀθήνας ἡ ἀξιότιμος κυρία Ἐλισσάβετ Ἐμμ. Σαγκριώτου μετὰ τῶν δύο υἱῶν της Νάκου καὶ Τάκη φοιτητῶν, ὧν ὁ μὲν πρῶτος ἐγγραφήσεται εἰς τὴν Θεολογικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου, ὁ δὲ δεύτερος θέλει ἐφέτος προπαιδευθῇ, ὅπως ἀκολουθήσῃ τὰς σπουδὰς τῆς σχολῆς τῶν μηχανικῶν ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ. Εἰς τὰς εὐχὰς τῶν εὐτυχῶν

Ο συγγραφέας όμως που το έργο του θα διαβάσουμε εδώ λεγόταν Μιχάλης Ξυδιάς και ήταν δάσκαλος και αυτός. Δυστυχώς δεν υπάρχουν πολλές αναφορές στην εφημερίδα για τον Μ. Ξυδιά πέρα από κάποιες μεταθέσεις του στην Λίμνη Ευβοίας και την επιστροφή του στην Χαλκίδα. Όμως ένα δημοσίευμα ρουτίνας που αφορούσε διορισμούς και μεταθέσεις, τον δείχνει να αναλαμβάνει μαζί με τον καθηγητή των μαθηματικών Μάρκο Κορέ, τον μετεωρολογικό σταθμό της πόλης μας.

Εφημερίδα Εύριπος 26/2/1894

— Ἀπό τινων ἡμερῶν τῶν ἐνταῦθα γινομένων μετεωρολογικῶν παρατηρήσεων μετέχει μετὰ τοῦ καθηγητοῦ τῶν Μαθηματικῶν κ. Κορὲ καὶ ὁ τριτοβάθμιος ἑλληνοδιδάσκαλος κ. Μιχαὴλ Ξυδίας.

Αυτό το δημοσίευμα είναι πολύ σημαντικό για δύο λόγους. Πρώτον, στον μετεωρολογικό σταθμό της πόλης διορίζονταν μόνο όσοι είχαν ιδιαίτερες γνώσεις και όχι τυχαίοι καθηγητές ή δάσκαλοι. Δεύτερον, ο Μάρκος Κορές ό εταίρος του δηλαδή σε αυτή την θέση που καταγόταν από την Σύρο, ήταν από τους πιο σημαντικούς καθηγητές μαθηματικών που πέρασαν από την πόλη της Χαλκίδας. Προσωπικά και μόνο από αυτό το δημοσίευμα θεωρώ ότι ο Μ. Ξυδιάς ξεπερνούσε κατά πολύ τα όρια του δημοδιδάσκαλου. Σε έρευνα που έκανα γι αυτόν στο διαδίκτυο δεν βρήκα

τίποτα περισσότερο εκτός από κάποια ιστορικού και θρησκευτικού περιεχομένου συγγράμματα που όμως δεν είμαι βέβαιος ότι δεν πρόκειται περι συνωνυμίας. Επίσης δεν έχει καμία σχέση με τον Μιχαήλ Τυπάλδο Ξυδιά, αδερφό του γνωστού ζωγράφου Νικόλαου, γιατί αυτός είχε πεθάνει πριν το 1866 και είχε σπουδάσει νομικά. Σύμφωνα με δική του αναφορά που κάνει στα κείμενα του για τον Μιαούλη, ήρθε εδώ από την Αθήνα όπου είχε δικό του σπίτι και μάλιστα νοίκιαζε κάποιο διαμέρισμα του στην «γριά Μπήλιω» όπως ο ίδιος την αποκαλεί, η οποία ήταν από την Ύδρα και μάλλον οι διηγήσεις της ήταν η αιτία της έρευνάς του. Το πιθανότερο λοιπόν ήταν να καταγόταν από την Αθήνα.

Θεωρώ επιβεβλημένο να επισημάνω πως δεν υπάρχει καμία πρόθεση από εμένα να αποδείξω ότι πατρίδα του Μιαούλη είναι τα Φύλλα και όχι η Ύδρα, αλλά πιστεύω πως τέτοιου τύπου δημοσιεύματα που αφορούν την ευρύτερη περιοχή της Χαλκίδας και τους κατοίκους της έχουν μεγάλη ιστορική αξία τόσο για τις περιγραφές αυτών των περιοχών όσο και τον τρόπο ζωής εκείνης της εποχής που μέχρι σήμερα είναι σε μεγάλο βαθμό άγνωστος. Άλλος ένας λόγος και αρκετά σοβαρός είναι ότι πιστεύω πως καλά κάνουν οι Υδραίοι και υποστηρίζουν κάτι τέτοιο αφού σε πλήρη αντίθεση με εμάς τους Χαλκιδαίους τον τίμησαν και τον τιμούν με το παραπάνω. Το σπίτι του στα Φύλλα που συνεχώς φέρνουμε σαν παράδειγμα για να υποστηρίξουμε την καταγωγή του ναυάρχου όχι μόνο ποτέ κανείς μας (άρχοντες και πολίτες) δεν κάναμε τίποτα γι αυτό αλλά για πολλά χρόνια το χρησιμοποιούσαμε και σαν στάβλο.

Εφημερίδα Εθνική φωνή 11/3/1952

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΜΙΑΟΥΛΗ

Ἐξακολουθεῖ νὰ χρησιμοποιεῖται, δυστυχῶς, ὡς σταῦλος, εἰς τὰ Φύλλα, τὸ σπίτι εἰς τὸ ὁποῖον ἐγεννήθη ἐν ἔτει 1769 ὁ θαλασσομάχος ναύαρχος τοῦ 1821 Ἀνδρέας Μιαούλης!! Στοιχειώδης ἐκδήλωσις σεβασμοῦ πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Ἀγωνιστοῦ ποὺ ἔγραψεν μίαν τῶν ὡραιοτέρων σελίδων τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, ἐπιβάλλει τὴν ἐξάλειψιν τοῦ αἴσχους τούτου, ποὺ στιγματίζει τὴν περιφέρειάν μας.

Στις 27 Μαρτίου του 2019 ο Δήμος Χαλκιδέων γκρέμισε το άθλιο σπιτάκι του Μιαούλη που ακόμα και αν δεν ανήκε σε αυτόν σίγουρα ανήκε σε κάποιον της οικογένειας του. Η αρχαιολογική υπηρεσία σύμφωνα με άρθρο της ιστοσελίδας Lamia report στις 28/3/2019 επέμενε ότι απλά θα γίνουν κάποιες αναστηλώσεις αλλά το σπίτι δεν θα γκρεμιστεί. Να επαναλάβω ότι αυτά τα έλεγε ενώ το σπίτι είχε κατεδαφιστεί.

Lamia Report 28/3/2019. Το σπίτι που η αρχαιολογική υπηρεσία επέμενε πως δεν θα γκρεμιστεί.

Γενικά αρχεία του Κράτους, αρχείο Θ. Σκούρα. Το σπίτι του Μιαούλη στα Φύλλα κάπου στην δεκαετία του 1960.

Αυτά για εισαγωγή και τώρα ας απολαύσουμε το δημοσίευμα του δάσκαλου της Χαλκίδας Μιχάλη Ξυδιά, το οποίο είναι μεταγλωττισμένο στην καθομιλουμένη, και έχει εμπλουτιστεί με φωτογραφίες των περιοχών που αναφέρονται αλλά και πολλές παραπομπές και επεξηγήσεις.

Ευχαριστώ.

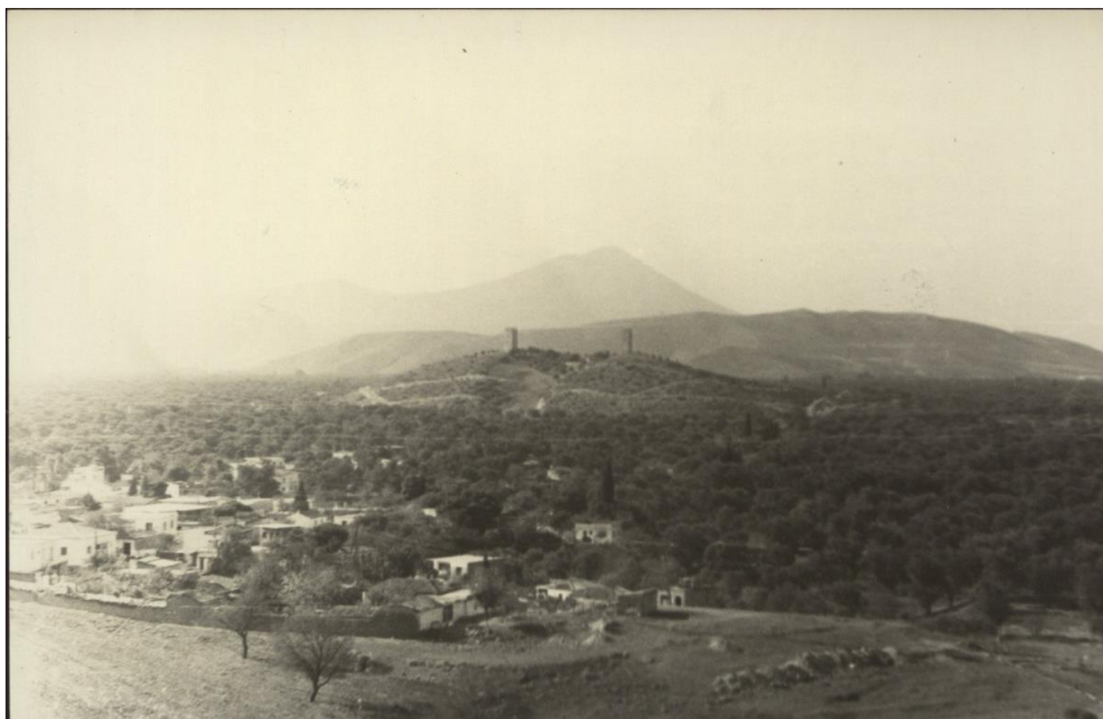
Vkuzunis.

Η ΑΛΗΘΗΣ ΠΑΤΡΙΣ
ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ ΜΙΑΟΥΛΗ

Σε απόσταση μεγαλύτερη από δυο ώρες ανατολικά της Χαλκίδας και πάνω σε μια υπερυψωμένη κοιλάδα, ανάμεσα στον λόφο με τους δυο πύργους και το κρημνώδες βουνό που στην κορφή του υψώνεται το ερειπωμένο φρούριο Καστέλι, μέσα σε πυκνή βλάστηση φαίνονται τα φτωχικά σπιτάκια του χωριού Φύλλα. Από τα τείχη του Ενετικού φρουρίου που όλοι ξέρουν σαν Καστέλι μπορεί κανείς να δει όλη την έκταση του Ληλαντίου πεδίου που το διασχίζει ο Λήλαντας ποταμός και που εδώ έγιναν οι γνωστοί Ληλάντιοι πόλεμοι μεταξύ των Χαλκιδαίων και των Ερετριέων. Το χωριό Φύλλα επι Τουρκοκρατίας είχε τριακόσιους κάτοικους και μαζί με την ψηλή Σέτα, την κατάμεστη από αμπέλια

Βάθεια,[3] και την πεδινή Λεβάδεια,[4] υπαγόταν στις κτήσεις της Βαλιδέ Σουλτάνας (βασιλομήτορος).

Το χωριό Φύλλα και οι δυο Ενετικοί πύργοι. ΓΑΚ αρχείο Θ. Σκούρα.

Για τον λόγο αυτό οι κάτοικοι των Φύλλων ζούσαν πολύ καλύτερα και πιο ελεύθερα από τους κατοίκους άλλων περιοχών. Κατά κάποιο τρόπο τα Φύλλα ήταν η χριστιανική μητρόπολη της Εύβοιας. Δεν ήταν γεωργοί και τσοπάνηδες όπως γινόταν σε κάθε χωριό αλλά τεχνίτες, αλιείς, ταξιδευτές, γραφιάδες και έμποροι. Τα Φύλλα και η Ύδρα είχαν μια ιδιαίτερη σχέση και πολλοί Φυλλαριώτες παντρεύτηκαν Υδραίες, όπως ο Π. Τσαλπαράς πατέρας του μακαρίτη γυμνασιάρχη, Β. Αθηνάδος, οι Ανδρίκος και Αναγνώστης Ρόγκου, ή Ρογκόπουλου, και άλλοι πολλοί που μάλιστα κάποιοι από αυτούς μέχρι σήμερα ζουν με τις οικογένειες τους εκεί, όπως οι Ραγκόπουλοι. Κάποιοι όμως μετά την απελευθέρωση επέστρεψαν στα Φύλλα μεταφέροντας τα Υδραίικα ήθη και έθιμα αλλά και την παραδοσιακή ενδυμασία της που για πάρα πολλά χρόνια ήταν περισσότεροι αυτοί που την φορούσαν από τους ντόπιους. Κάποιοι από αυτούς που επέστρεψαν ήταν ο Σαμαράς, πατέρας του Δ. Σαμαρά από τα Φύλλα, ο Βαγγέλης Τσαλπαράς, Π. Τσαλπαράς, Δ. Μαντάς, Α. Μαμασούκας του οποίου μάλιστα οι γάμοι έγιναν στο σπίτι του Λάζαρου

[3] Αμάρυνθος.

[4] Άγνωστο σε ποια περιοχή αναφέρεται.

Κουντουριώτη[5] στην Ύδρα. Κουμπάρα ήταν η γυναίκα του Κουντουριώτη η οποία πλήρωσε μάλιστα στον γαμπρό και ένα μέρος της προίκας που αδυνατούσαν να δώσουν οι γονείς της νύφης.

Στο χωριό αυτό, μέσα σε ένα χαμηλό μονώροφο και στο μεγαλύτερο μέρος του πλινθόκτιστο σπιτάκι γεννήθηκε πριν από 25 χρόνια ο δαφνοστεφανωμένος της Ελληνικής επανάστασης ναύαρχος Ανδρέας Μιαούλης[6]. Ο πατέρας του, ο Δημήτριος Βώκος ήταν γόνος μιας από τις αρχαιότερες οικογένειες του χωριού που ήρθαν εδώ από πριν πολλά χρόνια από τη Σέτα του δήμου Διρφύων που βρίσκεται πάνω στην οροσειρά της Δίρφυς. Σε αυτό το χωριό κατέφυγαν πολλοί Ευβοείς μετά την άλωση[7] της Εύβοιας για να γλυτώσουν από τους Τούρκους καθώς είναι απρόσιτο και με φυσική ισχυρή οχύρωση. Εκεί ανέβηκαν για να αναπνέουν τον ζωογόνο ελεύθερο αέρα. Σύμφωνα με την μαρτυρία πολλών ανθρώπων του χωριού, και ιδιαίτερα αυτής του δικηγόρου Αντώνη Χαϊνά[8] που υπήρξε αυτήκοος μάρτυρας συνομηλίκων και συμπολεμιστών του σπουδαίου Ναύαρχου εκτός από το σπίτι του, ακριβώς απέναντι από την εκκλησία της αγίας Ελεούσας του χωριού Φύλλα, οι ντόπιοι και ιδιαίτερα οι επιζώντες συγγενείς του μας δείχνουν με περηφάνια τα οικόπεδα που μέσα σε αυτά βρίσκονται τρία σπίτια συγγενών του. Το ένα ανήκει στον πατέρα του, το άλλο στον αδερφό του πατέρα του και το τρίτο στον ξάδερφο του. Ανατολικά του χωριού, στους πρόποδες του βουνού Καστέλι η περιοχή ονομάζεται Βωκέϊκα και στην παλαιά αγορά του χωριού υπάρχει ακόμα το πηγάδι που άνοιξε ο παππούς του. Στο χωριό όλοι τους ήξεραν σαν «ψαράδες» λόγω του επαγγέλματος τους. Ένας από τους συγγενείς του, ο Σπυρίδων Κεμμύδης (ονομάστηκε έτσι γιατί λόγω προβλήματος που είχε στην ομιλία, το κρεμμύδι το έλεγε κεμμύδι) μου διηγήθηκε ότι ο ναύαρχος είχε πάρει μαζί του στην Ύδρα, τον πατέρα του τον Σταμάτη Κεμμύδι που ήταν ανιψιός του για να τον μάθει την ναυτική τέχνη.

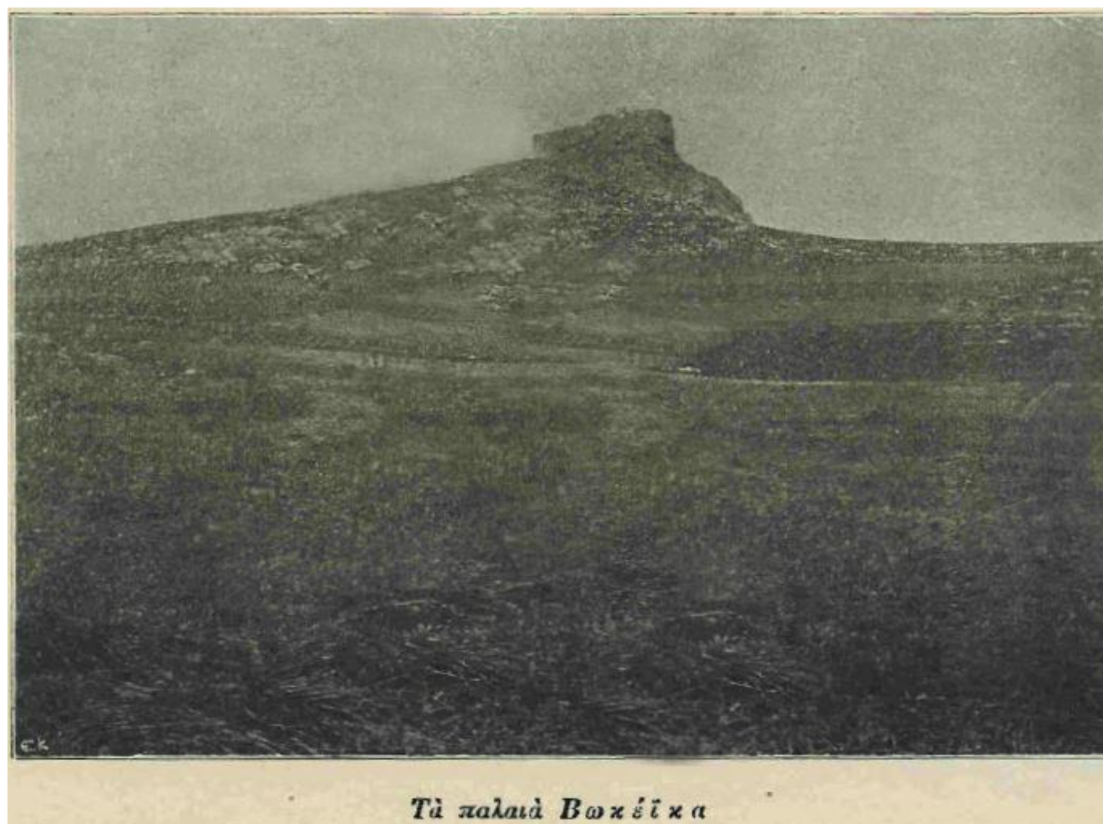
[5] Λάζαρος Κουντουριώτης (1769-1852) Έλληνας γερουσιαστής και παράγοντας της επανάστασης του 1821 (βικιπαίδεια)

[6] Ανδρέας Μιαούλης (1769-1835). Όπως είναι κατανοητό το σημείο αναφοράς είναι το 1894 που γράφτηκε αυτό το σύγγραμμα.

[7] Ή άλωση της Εύβοιας έγινε το 1470.

[8] Ένας πολυπράγμων δικηγόρος της Χαλκίδας που κυριολεκτικά είχε αφιερωθεί σε αρχαιολογικές ανακαλύψεις και παρακάτω θα δούμε πολλά περισσότερα γι αυτόν. (προσωπική έρευνα)

Η φωτογραφία είναι από το βιβλίο ΕΥΒΟΪΚΑ του Εμμ. Σαγκριώτη. Τα Βωκέϊκα στο καστέλι.

Τὰ παλαιὰ Βωκέϊκα

Επειδή όμως ο Σταμάτης δεν γνώριζε τα Αλβανικά, τα παιδιά της Ύδρας τον κορόιδευαν και τον λιθοβολούσαν. Ο ναύαρχος του έλεγε "μάθε βρέ τα αρβανίτικα να μη σε πειράζουν," και πράγματι τα έμαθε και έγινε φίλος με όλα τα παιδιά. Άλλοι επιζώντες συγγενείς του είναι ο Κατραβέσης, ο γιός του Σπυρίδωνα Κεμμύδη Αντώνης, που είναι "λιανός σαν βέργα" αλλά με κομψό ανάστημα και αξιοπρεπή φυσιογνωμία.

Ίσως κανείς σήμερα να μην ασχολείτο με την καταγωγή του ναυάρχου αν έμενε στην πατρίδα του, αλλά μια σοβαρή περιπέτεια που είχε τον ανάγκασε "ευτυχώς" να την εγκαταλείψει, αφού η θεία πρόνοια τον προόριζε να εξελιχθεί σαν ένας από τους σημαντικότερους άνδρες που αποκατάστησαν τον εκλεκτό λαό της. Η περιπέτεια αυτή είναι η εξής.

Ο Δημήτριος[9] Βώκος είχε αδερφή την ωραία Χρυσάφω. Ο Χαζναντάρ Αγάς που ήταν ταμίας του πασά της Εγριποζ[10]και φύλακας του αργυρού δίσκου και των αργυρών κλειδιών του φρουρίου της Χαλκίδας, είχε

[9] Ο πατέρας του ναύαρχου Ανδρέα Μιαούλη.
[10] Εγριπόζ ονομαζόταν η Χαλκίδα επι τουρκοκρατίας.

κοντά στα Φύλλα πολλά στρέμματα κτήματα. Μια μέρα του 1785 που είχε πάει στα κτήματα του είδε την πανέμορφη καλλονή, Χρυσάφω και την ερωτεύτηκε παράφορα. Η Χρυσάφω απέρριψε περιφρονητικά τις προτάσεις του Χατζαντάρ και αυτός κάτω από το φλεγόμενο πάθος του έρωτα του γι αυτήν, περίμενε την κατάλληλη ευκαιρία για να την εξαναγκάσει στις σατυρικές του ορέξεις. Και έτσι έγινε.

Λες και χτύπησε κεραυνός τον μόλις δεκαεπτά ετών Ανδρέα Βώκο[11] όταν έμαθε για την ατίμωση της θείας του και άσπονδο μίσος γεμίζει την νεανική του καρδιά κατά παντός απίστου. Από εκείνη την στιγμή το μόνο που τον ενδιέφερε ήταν να πάρει εκδίκηση από τον κλέφτη της οικογενειακής του τιμής. Μια μέρα μπήκε μέσα στα κτήματα του πανίσχυρου μουσουλμάνου και έπεσε επάνω του σαν λυσσασμένη τίγρη μόλις τον είδε. Βυθίζοντας το μαχαίρι στην καρδιά του Τούρκου τον αφήνει νεκρό και πατάει πάνω στο πελώριο πτώμα του ξεκινώντας έτσι μια εκδίκηση που για τα επόμενα χρόνια υπήρξε ολέθρια για τον τύραννο της πατρίδας. Αφού καθάρισε το φονικό μαχαίρι φεύγει τρέχοντας στο κοντινό λιμάνι του Λευκαντί που απέχει μισή ώρα από τα Φύλλα και από εκεί με βάρκα περνάει στην απέναντι Βοιωτική παραλία. Με τα πόδια έφτασε στον Πειραιά (τότε λεγόταν Δράκος) και από εκεί έφτασε στην δασώδη ακτή της Ύδρας απ όπου καταγόταν η μητέρα του. Όμως στην Ύδρα κατέφυγε στη συνέχεια και η υπόλοιπη οικογένεια του για να σωθεί από την οργή των εξαγριωμένων Τούρκων λόγω του φονικού.

Στην δασώδη αυτή ακτή της Ύδρας και απέναντι από το νησάκι Δοκός, με λίγους συντρόφους του που οι περισσότεροι ήταν συγγενείς του φυγάδες από τα Φύλλα, ζει μοναστική ζωή και κατασκευάζει με ξυλεία από ένα κοντινό πευκόδασος ένα μικρό πλοιάριο. Λόγω ελλείψεως των απαραίτητων υλικών για την κατασκευή του, αντί για καρφιά χρησιμοποιεί σχοινί που φτιάχνει από πλεγμένα βούρλα και αντί για άγκυρα μια ογκώδη πέτρα που διαμορφώνει κατάλληλα. Από τους λίγους συντρόφους του, εκτιμάται η υπεροχή του και αναλαμβάνει την διοίκηση της ομάδας του αλλά και του πλοίου. Όμως πρέπει να αλλάξει και το όνομα του γιατί όλο και κάποιος διαβάτης περνάει τα γύρω βουνά και είναι επικίνδυνο. Με πολύ προχειρότητα το Βώκος γίνεται Μιαούλης . Το όνομα αυτό προήλθε από τις προσταγές προς το πλήρωμα του όταν αυτοί σήκωναν την βαριά πέτρινη άγκυρα στο πλοίο τους. «Μία ούλοι ρε

[11] Είναι το πραγματικό όνομα του Ανδρέα Μιαούλη.

παιδιά, μια ούλοι» επαναλάμβανε συχνά ο Ανδρέας και έτσι του κόλλησαν τον όνομα Μιαούλης[12]. Με αυτό το μικρό πλοιάριο ο Μιαούλης και οι σύντροφοί του μεταφέρονται στο απέναντι νησάκι, τον Δοκό. Εκεί υπήρχε πρόσφορο έδαφος για γεωργία και από την καλλιέργεια του σιταριού απολαμβάνουν επιτέλους το ψωμί που οι τύραννοι τους είχαν στερήσει. Εκεί παραμένει μέχρι να καταλαγιάσει η οργή των Τούρκων για τον φόνο, κάτι που ήδη ο χρόνος είχε αρχίσει να ρίχνει το πέπλο της λήθης και σιγά σιγά να ξεχνιέται. Αμέσως μετά τον φόνο στα Φύλλα ο Τούρκος ντελάλης έβγαινε στους δρόμους της Χαλκίδας και φώναζε. «Ο Σακίν το στοιχειό να μη φάει ξανά ποτέ ούτε Τούρκο ούτε Ρωμιό[13] γιατι το πιάνουμε και το κρεμάμε.» Σύμφωνα με μια τούρκικη παράδοση ο Σακίν ήταν ένα στοιχειό που ενώ αρχικά έτρωγε μόνο Ρωμιούς ξαφνικά άρχισε να τρώει και Τούρκους. Κάθε δολοφονία την απέδιδαν στο στοιχειό, αλλά μετα τον φόνο του Τούρκου άρχοντα οι Τούρκοι άρχισαν να καταλαβαίνουν ότι αρκετά φόρτωσαν στο στοιχειό και επιδόθηκαν στη σύλληψη του πραγματικού δολοφόνου.

Ο Ανδρέας Μιαούλης με το νέο του όνομα διαπλέει από άκρο σε άκρο την θάλασσα του Πόντου της οποίας γίνεται άρχοντας και πλήττει τους τυράννους της πατρίδας του. Σαν να μην έφτανε για την εκδίκηση του αυτή η τεράστια θάλασσα, διαπλέει και τον ατέλειωτο Νείλο, σκορπώντας την φρίκη και τον πανικό στους θρασείς υβριστές της τιμής του και την πατρίδας του. Το πόσους χείμαρρους από το βέβηλο αίμα των απίστων έχυσε, μας το μαρτυράει η αιματοβαμμένη θάλασσα, τα ψηλά βουνά που αντήχησαν οι κεραυνοί του και τα θεόρατα δάση που δεν εξαντλούνταν για να παρέχουν πρώτες ύλες στον εξολοθρευτή των τούρκικων στόλων Ανδρέα Μιαούλη. Επειδή μέχρι και σήμερα η ιστορία των Υδραίων υποστηρίζει ότι ο Μιαούλης από εκεί κατάγεται, γι αυτούς που θα ξενιστούν με τα γραφόμενα μου, είμαι υποχρεωμένος να τους παραπέμψω στις πηγές των πληροφοριών μου. Ο κ. Τρ. Ευαγγελίδης στο βιβλίο του για τον Βασιλιά Όθωνα, στην σελ. 104λέει τα εξής. «Ο Μιαούλης που πρίν ονομαζόταν Ανδρέας Δ. Βώκος, το νέο του όνομα το απέκτησε από πλοίο που αγόρασε από έναν Τούρκο και ονομαζόταν Μιαούλ. (σε αυτό όμως πλανάται ο κ. Ευαγγελίδης). Γεννήθηκε το έτος

[12] Αυτή είναι η πρώτη εκδοχή για το πως ονομάστηκε Μιαούλης. Ο Εμμ. Σαγκριώτης αλλά και άλλοι που ασχολήθηκαν με την βιογραφία του ναυάρχου υποστηρίζει ότι το Μιαούλης προέρχεται από το πλοίο του που ονομαζόταν Μιαούλ και μάλλον έχει δίκιο γιατί όπως υποστηρίζουν οι βιογράφοι του, με τους συντρόφους του μιλούσε αρβανίτικα.

[13] Ρωμιός. Έλληνας.

1769 και έζησε 67 χρόνια. Πατέρας του ήταν ο Δ. Βώκος από το χωριό Φύλλα που απέχει δυο ώρες ανατολικά της Χαλκίδας. Στο χωριό αυτό σώζονται ακόμα το σπίτι και τα αμπέλια του στη θέση που μέχρι σήμερα ονομάζεται Βωκέϊκα. Στη συνέχεια πήγε στην μονή Μπαλαρμιώτη της Σύμης όπου και πέθανε σε βαθειά γεράματα. Το κελί που έζησε είναι γνωστό στους μοναχούς της μονής αυτής σαν το «κελί του Βώκου». Σε αυτό το σημείο δεν αναφέρει τον τόπο της γεννήσεως του Ανδρέα Μιαούλη, και αυτό όχι γιατι αγνοεί ότι γεννήθηκε εκεί, αλλά γιατί προφανώς στερείται αποδείξεων και προτιμάει να μην κάνει καμία αναφορά. Όμως όλα όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω είναι γνωστά σε όλους τους κατοίκους του χωριού. Είναι γεγονότα που μεταφέρθηκαν με την παράδοση από τους πατέρες τους. Ακόμα και οι Υδραίοι που κατάγονται από την Χαλκίδα τα επιβεβαιώνουν, οι Ραγκόπουλοι ή Ρόγκοι πού έρχονται εδώ κάθε εποχή του μούστου[14]. Αυτά τα άκουσαν από διηγήσεις πολλών αξιόπιστων συναγωνιστών του αειμνήστου Μιαούλη. Από τον Άνθιμο Αδάμ[15] τον αρχιμανδρίτη, από τον Μιχελή Χασάπη που ήταν ο πατέρας του δικηγόρου και υποθηκοφύλακα Χαλκίδας, Γεώργιου Μιχελή, από τον Αναγνώστη Μάτζαρη, τον Δημήτριο Καφετζόγλου[16] από την Καρυστία, που ήταν δήμαρχος και πληρεξούσιος στην εθνοσυνέλευση, πατέρας του κάποτε βουλευτή και δικηγόρου Νικόλαου και του γιατρού Σπυρίδωνα. Από τους Χρήστο Κατραβέση και Σταμάτη Κεμμύδη που ήταν ξαδέρφια του ναυάρχου, Ιωάννη Μαντά, προύχοντα του χωριού και σεβαστό από χριστιανούς και μουσουλμάνους πού όλοι τον αποκαλούσαν Μωυσή. Από τον Κωνσταντίνο Οικονόμου, ειδικό πάρεδρο του χωριού και δεύτερο ξάδερφο του Μιαούλη που ήταν νεότερος του κατά ένα έτος και φυσικά τον Αρχιεπίσκοπο Νεόφυτο[17], πρόεδρο της ιεράς συνόδου της Ελλάδας. Ο μεγαλύτερος από 100 ετών γέροντας αγωνιστής υπέρ της πατρίδας Δημήτρης Καραναστάσης[18], θείος

[14] Η εποχή του μούστου ήταν πολύ σημαντική για την Χαλκίδα και την Εύβοια γενικότερα αφού ήταν σχεδόν το μοναδικό προϊόν που παρήγαγε ο τόπος.

[15] Άνθιμος Αδάμ. Στρατιωτικός ιερέας.

[16] Δημήτριος Καφετζόγλου (1790-1880). Δήμαρχος Χαλκιδέων απο το 1853 έως το 1855 πού παύθηκε με βασιλικό διάταγμα επειδή δικάστηκε για πλαστογραφία και απιστία. (προσωπική έρευνα στην εφημερίδα Εύριπος και στα ΓΑΚ) Να επισημάνω εδώ ότι σε κάποιες ιστοσελίδες της Χαλκίδας αναφέρεται σαν Καφετζόπουλος και φυσικά είναι λάθος.

[17] Αρχιεπίσκοπος Ευβοίας Νεόφυτος (1780-1851) Το κοσμικό του όνομα ήταν Νικόλαος Αδάμ. Ήταν μέλος της Φιλικής Εταιρείας και πολέμησε για την απελευθέρωση της Εύβοιας. Τάφηκε στον περίβολο της μητρόπολης Χαλκίδας ναό του αγίου Δημητρίου. (Διαδίκτυο)

[18] Πράγματι ο Δ. Καραναστάσης ήταν ο τελευταίος που είχε μείνει από τους αγωνιστές της επανάστασης του 1821 και πέθανε στις 12 Μαρτίου του 1897. (προσωπική έρευνα στην εφημερίδα Εύριπος 13/3/1897)

του γιατρού της Χαλκίδας Σπύρου Καραναστάση που πολέμησε δίπλα στον Οδυσσέα Ανδρούτσο, Θεόδωρο Κολοκοτρώνη και Νικόλαο Κριεζώτη, όταν τον επισκεφθήκαμε μας διαβεβαίωσε για όλα αυτά που υποστηρίζουμε. Ο Λ. Αγγελινίδης από την Σάμο, πρώην τελωνειακός που ζει στην πόλη μας, άκουσε ακριβώς τα ίδια από τους, Ι. Μαντά, Α. Μάτζαρη, Δ. Καφετζόγλου και άλλων. Ο Δ. Μαντάς είναι ανιψιός του ναυάρχου και εκτός των άλλων βεβαιώνει ότι ο παππούς του Μιαούλη κατασκεύασε στα Φύλλα αλιευτικό πλοιάριο που με φαλάγγια[19] το κατέβασε μέχρι το Λευκαντί[20]. Επίσης μας λέει ότι με δικά του έξοδα κατασκευάστηκε το μέχρι σήμερα σωζόμενο πηγάδι που βρίσκεται πριν το σπίτι του Αναστασίου Μάτζαρη και είναι γνωστό σαν το «πηγάδι του ψαρά».

Ακόμα και η οικογένεια του Μιαούλη στην Ύδρα γνωρίζει πάρα πολύ καλά την καταγωγή του γενάρχη της. Όταν είχε έρθει εδώ με τον στόλο ο συνονόματος του και επίσης ναύαρχος του Ελληνικού στόλου Ανδρέας Μιαούλης[21], που λόγω του Βουλγαρικού πραξικοπήματος η Ελλάδα εξοπλιζόταν για να διεκδικήσει τα καταπατημένα δικαιώματα της, όταν βγήκε στην Χαλκίδα πήγε στο κεντρικότερο καφενείο της πόλης και ζήτησε να μάθει για τον Αναγνώστη Μάτζαρη από τα Φύλλα και τον Δ. Καφετζόγλου. Συμπτωματικά μέσα στο καφενείο βρίσκονταν οι Βενετζάνος και Δημήτριος Μάτζαρης, γιοί του Α. Μάτζαρη και ο Σπύρος Καφετζόγλου γιός του Δημήτρη. Στην ίδια παρέα ήταν και οι κύριοι,

---

[19] Φαλάγγια ή κατρακύλια ή στρογγύλια. Κορμοί μικρών δένδρων που χρησιμοποιούσαν για να μεταφέρουν τα σκάφη τους πάνω σε αυτά στην στεριά.

[20] Παραλιακό χωριό νότια των Φύλλων, ακριβώς μετα το Βασιλικό Χαλκίδας.

[21] Το 1867 η κυβέρνηση έστειλε στην Χαλκίδα το Βασιλικό πολεμικό πλοίο ΜΕΘΩΝΗ για την καταπολέμηση της πειρατείας. Κυβερνήτης της ΜΕΘΩΝΗΣ ήταν ο (όπως τον αναγράφει η ΕΥΡΙΠΟΣ) πλοίαρχος Α.Α. Μιαούλης. Το 1872 ο υποπλοίαρχος Ανδρέας Α. Μιαούλης θα κάνει καταγραφές και μελέτες για το φαινόμενο του Ευρίπου που τα αποτελέσματα τους θα τα εκδώσει το 1882 με τον τίτλο «Περι της παλίρροιας του Ευρίπου». Με κάθε επιφύλαξη πιστεύω ότι απο κάποια λάθος πληροφορία της ΕΥΡΙΠΟΣ αναφέρεται σαν πλοίαρχος το 1867 ενώ το 1882 ήταν ακόμα υποπλοίαρχος. Για να μη σας κουράζω, με κάθε επιφύλαξη νομίζω ότι και στις δυο περιπτώσεις είναι το ίδιο πρόσωπο όπως και αυτός που αναφέρει ο Ξυδιάς σαν ναύαρχο αλλά επαναλαμβάνω ότι δεν είμαι βέβαιος. Ο Ανδρέας Αντωνίου Μιαούλης ήταν ένας πολύ μορφωμένος στρατιωτικός και ο πρώτος υδρογράφος της Ελλάδας. Το βιβλίο του για τα ρεύματα του Ευρίπου το έχω ήδη δημοσιεύσει αλλά στην αρχική του μορφή και μπορείτε να το δείτε εδώ. Ή αντιγράφοντας τον σύνδεσμο: (https://www.academia.edu/39887753/%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%B9_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CF%80%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CF%81%CF%81%CE%BF%CE%B9%CE%B1%CF%82_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%95%CF%85%CF%81%CE%AF%CF%80%CE%BF%CF%85)
Το ίδιο βιβλίο έχω μεταγλωττίσει στην καθομιλουμένη και έχω διορθώσει τους κατεστραμμένους πίνακες αλλά δεν το έχω δημοσιεύσει ακόμα γιατι δεν έχω βρει όσα στοιχεία χρειάζονται για το βιογραφικό του συγγραφέα του.

Αντώνης Χαϊνάς[22] δικηγόρος από το Πετρωτό, που απέχει δέκα λεπτά από τα Φύλλα, ο Βελισσάριος Οικονόμου δικηγόρος, γιός του Γερουσιαστή Αντώνη Οικονόμου,[23] και ο μακαρίτης σήμερα βουλευτής Κύμης Νικόλαος Παπανικολάου.[24] Ο Μιαούλης πλησίασε στην παρέα τους και τους είπε:

Θέλω τους γονείς σας για να πάμε παρέα στα Φύλλα να δώ τα κτήματα μας και το σπίτι μας που εκεί γεννήθηκε ο αρχηγός της οικογένειας μας που αναγκάσθηκε να φύγει από τα Φύλλα γιατί σκότωσε τον Χανζέρη (εννοεί τον Χαζαντάρ Αγά) για λόγους τιμής.

Αυτοί του απάντησαν ότι γνωρίζουν καλά το θέμα αλλά τον ενημερώνουν ότι ο Αναγνώστης Μάτζαρης πρίν λίγο καιρό πέθανε και ο Δ. Καφετζόγλου λόγω γήρατος αδυνατεί να μετακινηθεί. Ο Μιαούλης τότε τους ζήτησε να δει τον Δ. Καφετζόγλου. Στο σπίτι του παρέμεινε για τρείς ώρες και άκουγε τις αφηγήσεις του γέροντα Καφετζόγλου για διάφορα που αφορούσαν την οικογένεια του. Την επομένη οι κ.κ. Β. Μάτζαρης, Βελισσάριος Οικονόμου και Νικόλαος Παπανικολάου, επισκέφτηκαν τον Μιαούλη στο πλοίο του που ήταν αγκυροβολημένο στο βόρειο λιμάνι, μακριά από τα άλλα πλοία, σε θέση τέτοια που μπορούσε να βλέπει το Καστέλι και όρος Κανδήλι.

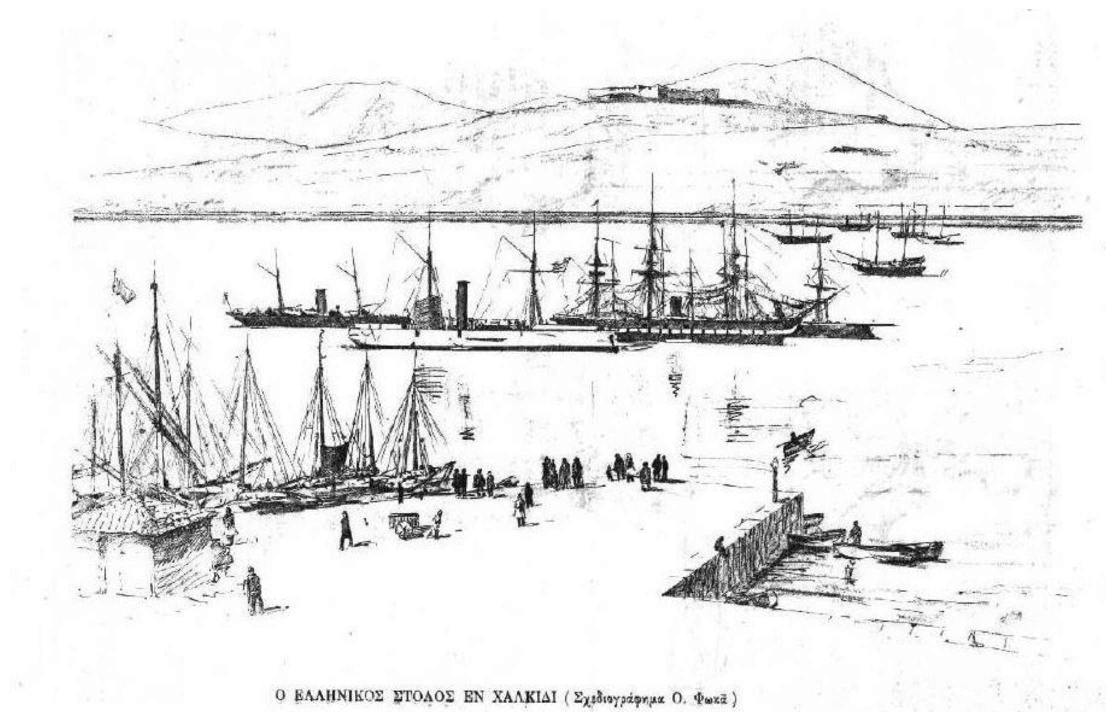
---

[22] Αντώνης Χαϊνάς. Δικηγόρος με πλούσια δράση στα κοινά της Χαλκίδας και για πολλά χρόνια δημοτικός σύμβουλος. Είχε πάθος με τα αρχαία και ξόδεψε πολύ χρόνο αλλά και χρήματα για αρχαιολογικές ανακαλύψεις. Το 1889 μάλιστα έφτασε σε σημείο να νοικιάσει μικρό, οπλισμένο με κανόνι σκάφος για να κάνει αρχαιολογικές μελέτες στον Ευβοϊκό κόλπο. Ήταν αυτός που με τους καθηγητές Νίκο Κορωναίο και Αντώνη Οικονόμου έδωσαν ονόματα στους δρόμους της πόλης της Χαλκίδας το 1901. Για να μην αδικηθεί κανείς όμως πρέπει να προσθέσω ότι το 1900 είχε προηγηθεί άλλη επιτροπή για τον ίδιο λόγο που και σε αυτήν συμμετείχε μαζί με τους καθηγητές Ευάγγελο Παπαχατζή και Ιωάννη Μάτσα, γιο του εκδότη της ΕΥΡΙΠΟΣ. Μαζί με τον καθηγητή και αρχαιολόγο Γεώργιο Παπαβασιλείου το 1892 εκδώσαν το «περι της εν Ευβοία πόλεως Χαλκίδος». Γι αυτό το βιβλίο ο Χαϊνάς θα κατηγορηθεί από τον άμισθο αρχαιολόγο της Χαλκίδας Δ. Παπαναστασίου (που θα έπρεπε να του είχε στήσει άγαλμα η πόλη) ότι έχει κλέψει την εργασία του και θα καταδικαστεί με τριάντα δραχμές πρόστιμο. (προσωπική έρευνα στην εφημερίδα Εύριπος που σύντομα θα δημοσιευτεί και αυτή).

[23] Εδώ κάνει λάθος. Ο Βελισσάριος ήταν γιός του γερουσιαστή Ιωάννη και όχι Αντώνιου Οικονόμου. Ο Αντώνιος Οικονόμου ήταν καθηγητής της Χαλκίδας και συμμετείχε στην επιτροπή για την ονοματοδοσία των οδών. Αν υπήρχε και Α. Οικονόμου που να είχε σχέση με τα φύλλα και γιό Βελισσάριο, αυτός δεν ήταν γερουσιαστής Χαλκίδας ή Ευβοίας. (προσωπική έρευνα στην εφημερίδα Εύριπος).

[24] Ο Νικόλαος Παπανικολάου ήταν ο πατέρας του γνωστού σε όλο τον κόσμο γιατρού, Γεωργίου Παπανικολάου. Να προσθέσω ότι η οικογένεια Παπανικολάου κατοικούσε για μεγάλο διάστημα στην Χαλκίδα τουλάχιστον μέχρι να τελειώσουν τα παιδιά τους το σχολείο. (προσωπική έρευνα στην εφημερίδα Εύριπος).

Εφημερίς «Άστυ» 28/2/1886 ο «Ελληνικός στόλος εν Χαλκίδι». Σχεδιαγράφημμα του ζωγράφου Οδυσσέα Φωκά από φωτογραφία που έστειλε ο ανταποκριτής της εφημερίδας Άστυ, Δ. Παπαναστασίου (ό άμισθος αρχαιολόγος της Χαλκίδας).

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΣΤΟΛΟΣ ΕΝ ΧΑΛΚΙΔΙ (Σχεδιογράφημα Ο. Φωκᾶ)

Με το ένα χέρι του έπιασε το χέρι του Μάτζαρη και με το άλλο του έδειξε το Καστέλι και το όρος Κανδήλι και του λέει:

Να το Καστέλι που κάτω από αυτό είναι το σπίτι μας, πότε θα πάμε εκεί; Ο θάνατος του πατέρα σου πολύ με λύπησε γιατί ήταν φίλος της οικογένειας μου και ιδιαίτερα του Αθανάσιου[25].

Μετά ζήτησε να του δείξουν την τοποθεσία της παραλίας της Δάφνης[26] που ακόμα και σήμερα είναι ένα έρημη και με πυκνό δάσος. Κατά την περίοδο του πειρατικού του βίου πριν την επανάσταση, ο Μιαούλης είχε φτιάξει εκεί ένα ταχύπλοο σκάφος που το ονόμασε «Σαϊτιάν». Η παραλία αυτή όπως είπαμε βρίσκεται κάτω από το όρος Κανδήλι, μέσα σε πυκνό δάσος και στην οποία κατέφυγαν όλοι οι Ευβοιώτες αλλά και Ρουμελιώτες επιζώντες μετά την μάχη και καταστροφή του στρατοπέδου στα Βρυσάκια. Εκεί κατέφυγε για να ναυπηγήσει το πλοίο του ο θαρραλέος ποντοπόρος γιατί στην Χαλκίδα κατά την έκφραση του

---

[25] Αθανάσιος Μιαούλης (1815-1867) Γιός του ναυάρχου Ανδρέα Μιαούλη, στρατιωτικός και πολιτικός. Από το 1857 έως το 1862 διετέλεσε πρωθυπουργός της Ελλάδας.

[26] Παραλία Δάφνης. Είναι μία μαγευτική παραλία κάτω από το χωριό Νεροτριβιά, στους πρόποδες του όρους Κανδήλι. Το δάσος είναι ακόμα πολύ πυκνό, η παραλία ονειρεμένη και ιδιαίτερα ήσυχη αλλά όχι τόσο έρημη όπως τότε.

«βρώμαγε μπαρούτι». Αν και είχε περάσει πολύς χρόνος από τον φόνο του Χαζναντάρ Αγά, ο κίνδυνος να τον αναγνωρίσουν ακόμα υπήρχε.

Μετά ο Μιαούλης τους παρουσίασε έγγραφα που μεταξύ αυτών υπήρχε και μια επιστολή που είχε γράψει με τα ίδια του τα χέρια ο γερουσιαστής Α. Οικονόμου[27] και εξ ονόματος όλων των Φυλλαριωτών είχε υπογράψει ο αρχιεπίσκοπος Νεόφυτος. Με αυτή την επιστολή παρακαλούσαν τον ναύαρχο να τους βοηθήσει και μάλιστα τον μέμφονταν για ολιγωρία γράφοντας του τα εξής:

Τόσα μέρη της Ελλάδας ελευθέρωσες, την δική σου πατρίδα θα αφήσει να στενάζει κάτω από τον ζυγό των Τούρκων;

Το παράπονο αυτό το επαναλάμβαναν συνέχεια, ακόμα και μετά τον θάνατο του ναύαρχου. Όταν είδε την επιστολή αυτή ο κ. Βελισσάριος Οικονόμου και αναγνώρισε τον γραφικό χαρακτήρα του πατέρα του ξέσπασε σε κλάματα ενώ ο κ. Νικόλαος Παπανικολάου παρατήρησε ότι η επιστολή είχε και ανορθογραφίες.

Εκτός της οικογενείας Μιαούλη υπάρχουν πολλοί ακόμα Υδραίοι που γνωρίζουν όλα αυτά και για να το αποδείξω αρκεί να σας αναφέρω κάποιους. Το έτος 1870 στο ξενοδοχείο της Αθήνας του κ. Ν. Νικολέτου πραγματοποιήθηκε συνάντηση μεταξύ Χαλκιδαίων και Υδραίων για το θέμα της καταγωγής του ναυάρχου. Στη συνάντηση αυτή από την Ύδρα είχαν έρθει οι κ.κ. Σταμάτης Μουρουκλής ναυπηγός, Θ. Πoριώτης καθηγητής και Γ. Τσέτσης δικηγόρος. Χαλκιδαίοι ήταν οι κ.κ. Α. Χαϊνάς δικηγόρος, Ι. Σταύρου[28] γιατρός, Ν. Φαρμακίδης γιατρός και δήμαρχος Χαλκιδέων και άλλοι. Το θέμα της συζήτησης όπως είπαμε ήταν η καταγωγή του Ανδρέα Μιαούλη αλλά και των Μπουντουραίων[29] και

[27] Θα επαναλάβω εδώ ότι πρόκειται περι λάθους και όχι συνωνυμίας από την στιγμή που πιο πάνω αναφέρει τον ίδιο γερουσιαστή σαν πατέρα του δικηγόρου Βελισσάριου Οικονόμου. Γερουσιαστής Χαλκίδας ήταν ο Ιωάννης Οικονόμου που με την σύζυγο του Βασιλική είχαν αποκτήσει τέσσερα παιδιά. Τον Δημήτριο που πέθανε το 1873 ενώ ήταν βουλευτής Χαλκίδας, έναν ακόμα γιο που επίσης πέθανε και δεν έχω βρει ακόμα στοιχεία του, τον Βελισσάριο που ήταν δικηγόρος και είχε παντρευτεί την κόρη του υποστράτηγου Δαγκλή, Ελένη και τον δικηγόρο και βουλευτή Αλέξανδρο που είχε παντρευτεί την Σωσώ (Αναστασία) κόρη του Ιωάννη Τυπάλδου. Ο γερουσιαστής Ιωάννης Οικονόμου γεννήθηκε τον Φεβρουάριο του 1798 και πέθανε τον Ιούλιο του 1860. Το μνήμα του υπάρχει ακόμα στο ιερό κοιμητήριο του Αγίου Ιωάννου. (προσωπική έρευνα)

[28] Ιωάννης Σταύρου. Γιατρός της Χαλκίδας και πατέρας του Περικλή Σταύρου που σκοτώθηκε στην μικρασιατική εκστρατεία σαν αξιωματικός του πυροβολικού. Προς τιμήν του ένας δρόμος της Χαλκίδας έχει το όνομα του.

[29] Μπουντούρηδες. Ένας από αυτούς ήταν ο Βασίλειος Βουδούρης (1840-1910) πρόεδρος της βουλής των Ελλήνων και ίσως ο σημαντικότερος πολιτικός με μεγάλη προσφορά για την Χαλκίδα.

Κριεζήδων[30]. Εκεί βρισκόταν και ο γέροντας βουλευτής της Ύδρας, καπετάν Γιάννης Καλογιάννης που είπε για τους δύο τελευταίους ότι και η ίδια η ιστορία της Ύδρας μαρτυρεί πως και οι δύο οικογένειες κατάγονται από την Εύβοια. Οι παππούληδες τους (κατά δική του έκφραση) ήρθαν για μεν των Κριεζήδων όπως μαρτυρεί και το όνομα τους από τα Κριεζά, των δεν Μπουντουραίων απο κάποια περιοχή έξω από την Χαλκίδα και γι αυτό το σπίτι τους στην Ύδρα ονομάζεται το σπίτι του Γριπιώτη[31]. Συνέχισε λέγοντας ότι εκείνες οι γενιές πίστευαν στην απελευθέρωση και οι πατεράδες τους συμβούλευαν τα παιδιά τους να πάνε στο Γριπονήσι να μείνουν όταν απελευθερωθεί. Πράγματι τα παιδιά εκπληρώνοντας την επιθυμία των πατεράδων τους ήρθαν στην Εύβοια και οι μεν Κριεζήδες αγόρασαν το χωριό Φηγιαίς[32] του δήμου Μεσσαπίων, ο δε Βασίλειος Μπουντούρης, παππούς του σημερινού προέδρου της Βουλής Βασιλείου Βουδούρη εγκαταστάθηκε στην Χαλκίδα. Οι Μπουντουραίοι που δεν μετανάστευσαν στην Ύδρα παρέμειναν στο Αφράτι που απέχει ένα τέταρτο από τα Φύλλα και διατηρούν μέχρι και σήμερα το επώνυμο και τα κύρια ονόματα των Υδραίων Μπουντουραίων που περνάνε από γενιά σε γενιά. Έτσι βλέπουμε να υπάρχουν ο Βασίλης Σταμέλος (Σταμάτιος), Νικόλαος κλπ. Ο Νικόλαος Βουδούρης, πατέρας του προέδρου της βουλής αναγνώρισε σαν συγγενή και ονόμασε τρίτο ξάδερφο τον πατέρα του Βασίλη Βουδούρη, τον Σταμέλο δηλαδή από το Αφράτι. Συνεχίζοντας την αφήγηση του ο γέροντας βουλευτής είπε:

Και ο Μιαούλης παιδιά μου, είχε σκοπό να έρθει στα Φύλλα και να κτίσει εκεί σπίτι αλλά δεν πρόλαβε γιατί λίγο μετά την απελευθέρωση πέθανε.

Από όλα τα παραπάνω είναι ολοφάνερο πως η επιστολή με τα παράπονα προς τον Μιαούλη από τους Φυλλαριώτες που εξακολουθούσαν να τα κάνουν ακόμα και μετά τον θάνατο του ήταν άδικη. Και λέω ότι ήταν

Ηταν γιος του Νικόλαου Μπουντούρη αλλά αυτός και τα αδέρφια του το άλλαξαν σε Βουδούρη. (προσωπική έρευνα)

[30] Η απώτερη καταγωγή τους ήταν από το χωριό Κριεζά της Εύβοιας αλλά προεπαναστατικά μέλη τους εγκαταστάθηκαν στην Ύδρα. Ασχολήθηκαν με το εμπόριο και τη ναυτιλία αποκτώντας σημαντική περιουσία. Κατά τη διάρκεια της επανάστασης του 1821 συμμετείχαν στον αγώνα ενώ μετά την απελευθέρωση συμμετείχαν στην δημόσια ζωή του νεοσύστατου κράτους αναλαμβάνοντας σημαντικά δημόσια αξιώματα (Βικιπαίδεια)

[31] Γριπιώτης. Σημαίνει ότι είναι από το Γριπονήσι, από την Εύβοια που οι Τούρκοι ονόμασαν την Χαλκίδα Εγριπόζ και παραφραστικά πήρε η Εύβοια το όνομα Γριπονήσι. Οι Χαλκιδαίοι έλεγαν την Χαλκίδα Έγριπο.

[32] Χωριό Φηγιάς κοντά στην Κάρυστο και πιο κοντά ακόμα στο Μαρμάρι.

άδικη γιατί ο Μιαούλης ποτέ δεν ξέχασε την γενέτειρα γη του. Το ότι δεν έσπευσε προς βοήθεια των συμπολιτών του δεν οφειλόταν σε ολιγωρία του αλλά σε προτεραιότητες του τεράστιου έργου που είχε αναλάβει και εργαζόταν σκληρά γι αυτό. Στην απελευθέρωση της πατρίδας μας. Εκεί είχε συγκεντρώσει όλη την δράση του ώστε τα αποτελέσματα των ενεργειών του να συντελέσουν γενικότερα στην απελευθέρωση της Ελλάδας. Από μια άποψη σωστά κάνουν οι Υδραίοι και οικειοποιούνται την καταγωγή του γιατί ο Μιαούλης αν και είχε γεννηθεί στα Φύλλα πατρίδα είχε την Ελλάδα. Όχι μόνο η Ύδρα αλλά και οι Σπέτσες και τα Ψαρρά, και το Μεσολόγγι και η Σάμος και η Χίος και η Μεθώνη και κάθε γωνιά ελληνικής γης δικαιούται να τον θεωρήσει δικό της παιδί.

Στην Αθήνα μέχρι σήμερα ζει μια γριά πάνω από εβδομήντα ετών, κόρη του αείμνηστου Υδραίου Ραφαήλ. Εδώ και μερικά χρόνια ζει σε ένα διαμέρισμα του σπιτιού μου στην Αθήνα και πολλές φορές κατά τις ατέλειωτες νύχτες του χειμώνα δεν χόρταινα να ακούω με απληστία τις διηγήσεις της για την μεγαλουργό εκείνη γενιά. Μου έχει πει πολλά για τον πατέρα της, για τον Σαχίνη, τον Τομπάζη και άλλους Υδραίους αλλά ποτέ δεν έκανε την παραμικρή νύξη για τον Μιαούλη. Ένα βράδυ λοιπόν την ρώτησα.

-Έ κυρά Μπήλιω! Δεν ξέρεις να μου πεις τίποτα και για τον ναύαρχο τον Μιαούλη;

*-Και τι ήτουνα το Μιαούλη μπροστά σ αυτούς; (*μου απαντά με την αλβανική προφορά της*)*

Το Μιαούλη ήτουνα ένα πρόστυχο, ένα μπεκρή, και δεν ήτουνα και Υδραίο. Αυτό το κανε καπετάνιο το Λάζαρο το Κουντουριώτη γιατί εχτρευότανε τους άλλους

Όταν της εξήγησα ότι ο Μιαούλης ήταν ανώτερος από αυτούς και γι αυτό τον εξέλεξε ναύαρχο, με θυμό μου απάντησε:

-Σαν δεν ακούεις τι σου λέγω γω, μονε τα ξεύρεις εσύ καλύτερα, τότε εγώ δεν μιλάω ντίπ.

Τότε κατάλαβα ότι ενοχλήθηκε από την απάντηση μου και αμέσως έσπευσα να της ζητήσω συγνώμη. Με την συγνώμη αυτή κέρδισα τη συνέχεια των βραδινών διηγήσεων της. Τότε δεν είχα δώσει σημασία στις αναφορές της για τον Μιαούλη που δεν ήταν Υδραίος και υπέθετα ότι

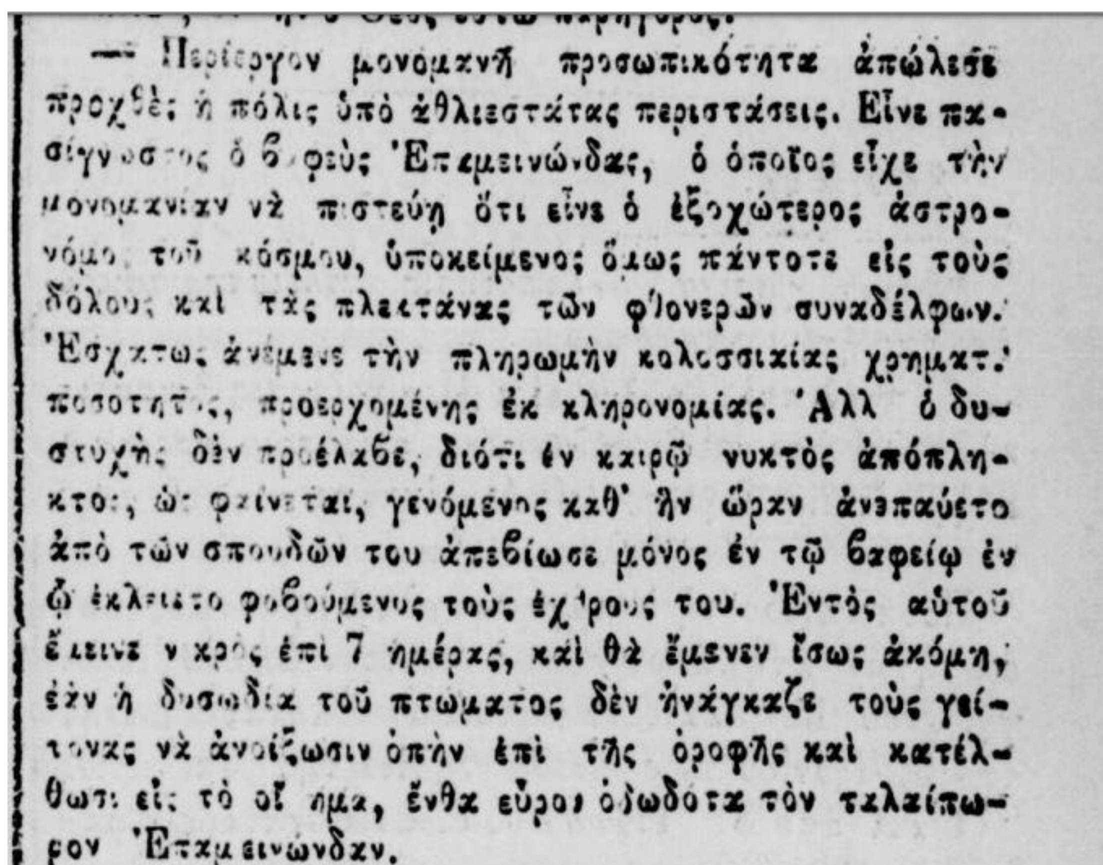
κάποιες τοπικές έριδες θα ήταν οι αφορμές για την έχθρα της γριάς Μπήλιως προς το πρόσωπο του Μιαούλη. Αργότερα όμως όταν ήρθα στην Χαλκίδα ευτύχισα να τύχω της πολύτιμης γνωριμίας και φιλίας του λάτρη της ιστορίας και αρχαιολογίας, Αντωνίου Χαϊνά, συμπολίτη του μεγάλου ναυάρχου. Από αυτόν όχι μόνο βεβαιώθηκα ότι ο ναύαρχος καταγόταν από τα Φύλλα αλλά και με οδήγησε σε όλες τις πηγές της έρευνάς μου που αποδείκνυαν ότι η γριά Μπήλιω πολύ σωστά δεν τον αναγνώριζε σαν Υδραίο. Ο κύριος Χαϊνάς πολλές φορές με άρθρα του σε εφημερίδες υποστήριξε τα περι της καταγωγής του Μιαούλη αλλά και κ. Μαλοκίνης από τις Σπέτσες που κάποτε ήταν υπάλληλος του υπουργείου Εσωτερικών, έχει υποστηρίξει ότι ο Μιαούλης δεν ήταν Υδραίος και προκαλούσε τους Υδραίους να του αποδείξουν το αντίθετο. Αυτοί όμως επιμελώς απέφευγαν να θίξουν έστω και στο ελάχιστο αυτό το ζήτημα.

Το βέβαιο είναι ότι μέχρι και σήμερα η Ύδρα λόγω της φήμης που απέκτησε και φυσικά δίκαια λόγω των υπηρεσιών που πρόσφεραν στην πατρίδα τα παιδιά της, έχει επικρατήσει κάθε κατόρθωμα, κάθε επιτυχία να αποδίδεται στους Υδραίους. Έχει καθιερωθεί πια για κάθε έναν που έχει προσφέρει κάτι σημαντικό να χαρακτηρίζεται Υδραίος. Υπάρχουν πάμπολλα παραδείγματα που θα μπορούσε κανείς να αναφέρει. Το πιο πρόχειρο που μου έρχεται στο μυαλό είναι από το βιβλίο της ιστορίας του Όθωνα που έγραψε ο κ. Τρύφωνας Ευαγγελίδης. Σε αυτό το βιβλίο κάνει αναφορά για το γνωστό επεισόδιο στην Αθήνα, που ο γιγαντόσωμος βαφέας Επαμεινώνδας πάλεψε και νίκησε τον νεαρό εμπειροτέχνη Γάλλο παλαιστή. Μας λέει λοιπόν ότι ήταν Υδραίος ο Επαμεινώνδας ενώ αυτός καταγόταν από την Σάμο και δεν υπάρχει Χαλκιδαίος που να μη τον γνωρίζει αφού την υπόλοιπη ζωή του την πέρασε στην Χαλκίδα. Δεν υπάρχει Χαλκιδαίος που να μη γέλασε με τις ψυχώσεις του Επαμεινώνδα που μια από αυτές ήταν να νομίζει τον εαυτό του σαν τον καλύτερο αστρονόμο[33] του κόσμου.

---

[33] Εδω μπορώ να επιβεβαιώσω και εγώ τον Μιχάλη Ξυδιά γιατί το όνομα του δύστυχου Επαμεινώνδα το είχα αποθηκεύσει από τις αναζητήσεις μου στην εφημερίδα Εύριπος. Στις 30/12/1889 βρήκα μια δήλωση του στην εφημερίδα που με λίγα λόγια έγραφε ότι δεν έχει πληρεξούσιο τον Αντώνη Χαϊνά, δεν τον έχει υιοθετήσει και δεν θέλει καμία σχέση μαζί του. Υπογράφει σαν Επαμεινώνδας Κωνσταντίνος – Αστρονόμος – Βαφέας. Είναι προφανές ότι ο Αντώνης Χαϊνάς ήταν πειραχτήρι και θα βρήκε λίγη βοήθεια από τους συντάκτες της Εύριπος για να «τραβήξουν λίγο» το πείραγμα στον Επαμεινώνδα. Στις 8/8/1892 ο δύστυχος Επαμεινώνδας βρέθηκε μετα από 7 ημέρες που ήταν νεκρός στο βαφείο του. Είχε κλειστεί εκεί γιατί φοβόταν αυτούς που θα του έπαιρναν μια τεράστια κληρονομιά που είχε σαν αστρονόμος προβλέψει ότι θα πάρει.

Εφημερίδα Εύριπος 8 Αυγούστου 1892. Ο θάνατος του Επαμεινώνδα και η επιβεβαίωση των λεγομένων του Μιχάλη Ξυδιά γι αυτόν.

— Περίεργον μονομανῆ προσωπικότητα ἀπώλεσε προχθὲς ἡ πόλις ὑπὸ ἀθλιεστάτας περιστάσεις. Εἶνε πασίγνωστος ὁ βαφεὺς Ἐπαμεινώνδας, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν μονομανίαν νὰ πιστεύῃ ὅτι εἶνε ὁ ἐξοχώτερος ἀστρονόμος τοῦ κόσμου, ὑποκείμενος ὅμως πάντοτε εἰς τοὺς δόλους καὶ τὰς πλεκτάνας τῶν φθονερῶν συναδέλφων. Ἐσχάτως ἀνέμενε τὴν πληρωμὴν κολοσσιαίας χρηματικῆς ποσότητος, προερχομένης ἐκ κληρονομίας. Ἀλλ' ὁ δυστυχὴς δὲν προέλαβε, διότι ἐν καιρῷ νυκτὸς ἀπόπληκτος, ὡς φαίνεται, γενόμενος καθ' ἣν ὥραν ἀνεπαύετο ἀπὸ τῶν σπουδῶν του ἀπεβίωσε μόνος ἐν τῷ βαφείῳ ἐν ᾧ ἐκλείετο φοβούμενος τοὺς ἐχθρούς του. Ἐντὸς αὐτοῦ ἔμεινε νεκρὸς ἐπὶ 7 ἡμέρας, καὶ θὰ ἔμενεν ἴσως ἀκόμη, ἐὰν ἡ δυσωδία τοῦ πτώματος δὲν ἠνάγκαζε τοὺς γείτονας νὰ ἀνοίξωσιν ὀπὴν ἐπὶ τῆς ὀροφῆς καὶ κατέλθωσι εἰς τὸ οἴκημα, ἔνθα εὗρον ὀδωδότα τὸν ταλαίπωρον Ἐπαμεινώνδαν.

Η μεγαλύτερη απόδειξη όμως ακόμα και από αυτές που έχω αναφέρει μέχρι τώρα είναι το παρακάτω γεγονός. Όταν ο βασιλιάς είχε πάει στην Σύρο για τα αποκαλυπτήρια του ανδριάντα του Μιαούλη πέρασε και από την Ύδρα όπου ζήτησε να του δείξουν το σπίτι που γεννήθηκε ο ήρωας. Οι Υδραίοι φυσικά δεν τόλμησαν να του δείξουν κάτι γιατί απλά δεν υπήρχε σπίτι. Αν υπήρχε το σπίτι του ήρωα, η Ύδρα σήμερα θα είχε μεταβληθεί σε τόπο προσκυνήματος.

Νομίζω ότι με όλα τα παραπάνω περίτρανα αποδεικνύεται ότι δεν είναι η Ύδρα αλλά τα Φύλλα η γενέτειρα του Ανδρέα Μιαούλη. Εδώ στα Φύλλα ακόμα υπάρχει η κατοικία του, ακόμα και σήμερα κατοικούν συγγενείς του, τα Βωκέϊκα ακόμα έτσι τα λένε, τα αμπέλια του πατέρα του και το πηγάδι του παππού του, το γνωστό σε όλους πηγάδι του ψαρά ακόμα εδώ είναι, και φυσικά το σπουδαιότερο η ζωντανή ιστορία των συγγενών του, που όποιος έχει την παραμικρή αμφιβολία δεν έχει παρα να έρθει εδώ και να του την διηγηθούν. Θα επιστρέψω στα του φόνου του Χαζναντάρ Αγά και θα προσθέσω ότι όταν έγινε δεν περιορίστηκαν μόνο στις απειλές των ντελάληδων προς το στοιχειό που έτρωγε χριστιανούς και

μουσουλμάνους, αλλά ακόμα και οι ίδιοι οι χριστιανοί μέσω των ιερέων τους στα κηρύγματα της εκκλησίας απειλούσαν το στοιχειό με κρεμάλα. Την τύχη του Χαζναντάρ είχε αργότερα και άλλος ισχυρός μουσουλμάνος, ο Τουρούμπεης ο οποίος φονεύθηκε το 1820 στο χωριό Δοκό της Χαλκίδας από τον Βασίλειο Σαμαρά, που με αυτόν τον φόνο διέσωσε την τιμή της πανέμορφης συζύγου του που είχε ερωτευθεί ο Τουρούμπεης. Το ίδιο συνέβη και στα Αμπέλια της Χαλκίδας που φονεύθηκε και ο Μπεχλιβάν πασάς από ξωτικά που αφού έφαγαν και ήπιαν στο σπίτι του, στο τέλος τον πέταξαν από την ταράτσα και φυσικά σκοτώθηκε. Ο τάφος του μέχρι πριν λίγο καιρό ήταν κάτω από του Βελή Μπαμπά[34] και κοντά στο εξωτερικό πρόχωμα[35] της Χαλκίδας. Η αλήθεια είναι ότι ο φόνος αυτός είχε πολιτικά αίτια και οι δολοφόνοι του ήταν ομόθρησκοι του.

Για τον φόνο του Τουρούμπεη θα ασχοληθούμε με άλλη δημοσίευση που θα ετοιμάσω και θα μάθουμε με κάθε λεπτομέρεια το περιστατικό από τον Δ. Σαμαρά γιό του Β. Σαμαρά. Το ίδιο θα κάνουμε και για τον Μπεχλιβάν πασά που μέχρι και ο Πουκεβίλ[36] αναφέρει για να μάθουμε την ιστορία της Χαλκίδας επι τουρκοκρατίας.

ΤΕΛΟΣ.

---

[34] Βελή Μπαμπά. Ηταν τεκές τούρκικος στο σημείο που σήμερα βρίσκεται η δεξαμενή της Χαλκίδας.

[35] Πρόχωμα. Στρατιωτικός όρος. Συσσωρευμένοι όγκοι χώματος για προστασία σε περίπτωση εισβολών. (βικιπαίδεια)

[36] Φρανσουά Σαρλ Υγκ Λοράν Πουκεβίλ (γαλλ.: *François Charles Hugues Laurent Pouqueville*) (1770-1838) ήταν Γάλλος ιατρός, περιηγητής, διπλωμάτης, ιστορικός συγγραφέας, ακαδημαϊκός καθώς και σημαντικός φιλέλληνας. Ωστόσο, κατά τον νομικό και κοινωνιολόγο Δ. Μαυρογιάννη δεν θεωρείται φιλέλληνας ούτε συνηγορούσε υπέρ της Επανάστασης των Ελλήνων κατά της Οθωμανικής Αυτοκρατορία (Βικιπαίδεια)